

Version 2025-08-13

Sammanfattning

Det liberala Danmark är inte längre så liberalt. Även om synen på både alkohol och cannabis är betydligt mer tillåtande i Sverige har många lagändringar och lagförslag på senare tid gått i en allt mer repressiv riktning, inte bara på narkotikaområdet, något som bland andra svenska gängkriminella fått erfara.

Hösten 2024 permanentades Danmarks försök med medicinsk cannabis och Köpenhamns kommun har vid flera tillfällen ansökt om att få bli försökskommun för legalisering av cannabis. Men legalisering av rekreationellt bruk av cannabis har hittills inte fått stöd av någon regering.

För utsatta personer, med tungt beroende, finns ett förslag att ta bort straffen för innehav, men för andra slags narkotikabrott har straffen i stället hårdnat.

Bakgrund

Danmark har länge skilt sig från övriga Norden avseende rusmedelspolitik. Medan Island, Finland, Norge, Sverige och även Färöarna har monopol på alkoholförsäljning har danskarna kunnat handla alkohol i livsmedelsbutiker. Längre utan åldersgräns, men numera är det 16 år som gäller och från april 2025 måste man vara 18 för att köpa starkare drycker än sex volymprocent¹.

Synen på cannabis har också varit betydligt mer tillåtande än i övriga Norden. Fristaden Christiania i Köpenhamn har länge lockat till sig mängder av drogturister, över en miljon per år², tills den plötsligt stängdes i april förra året. Då hade invånarna i Christiania, efter flera dödsskjutningar, tröttnat på droghandeln och grävde upp gatan i samarbete med Köpenhamns kommun³.

Cannabissituationen i Danmark

Enligt den senaste ESPAD-undersökningen⁴, där 37 europeiska länder ingår, ligger danska skolelever på medelnivå avseende bruk av cannabis. I genomsnitt har 11,3 procent av ungdomarna Europa någon gång i livet testat cannabis. I Danmark är andelen väldigt nära snittet, 12 procent, vilket betyder att de ligger högst i Norden. Norge kommer närmast med 10,3 procent medan andelen i Sverige ligger betydligt lägre, och lägst i Norden, med 6,5 procent. Finland, med 9,3 procent, och Island, med 7,8 procent, ligger däremellan.

Av cannabiskapitlet i årets drograpport från European Union Drugs Agency, EUDA, framgår att i den något äldre gruppen, 15–34 år, hade 12,5 procent av danskarna använt cannabis under de senaste tolv månaderna. Inte att förväxla med de yngres resultat (ovan) som gäller någon

gång i livet. Även här ligger svenskarna betydligt under med 6,6 procent. Tar man med även nästa åldersgrupp, så att gruppen omfattar samtliga vuxna 15–64 år, sjunker siffrorna till 6,6 procent för Danmark och 3,2 procent för Sverige.⁵

Dansk narkotikapolitik

Av en forskningsrapport från Centret för rusmedelsforskning vid Århus universitet⁶ framgår att narkotika varit reglerat i flera hundra år och cannabis sedan 1930, då Danmark ratificerade den andra opiumkonventionen från 1925. Regleringen gällde import och handel, inte innehav för eget bruk. Det reglerades först 1955 i Lagen om euforiserande ämnen. I och med att lagen antogs blev det möjligt att bestraffa olovligt innehav av narkotika.

Det var inte förrän 1963 som cannabis började räknas till de förbjudna rusmedlen och hamnade på Sundhedsstyrelsens lista över illegala medel. Vid det laget hade Danmark anslutit sig till FN:s narkotikakonvention⁷ från 1961, en överenskommelse där länderna förbinder sig att begränsa användningen av narkotiska preparat till medicinskt bruk och forskning. Länderna beslutar själva om vilka åtgärder som ska vidtas för att förhindra annat bruk och vilka påföljder det ska bli för den som använder drogerna på otillåtet sätt.

Fram till mitten av 1960-talet var inte cannabis något man såg som ett problem i Danmark, få använde det och få åkte fast för innehav.⁸

Enligt den danska forskaren Esben Houborg⁹, lektor vid Aarhus universitets Centrum för rusmedelsforskning, började cannabis dyka upp i Köpenhamn i början av 1960-talet.

– Det kom via amerikanska soldater som var förlagda i Tyskland och kom till Köpenhamn när de var lediga. Från 1965 blev cannabis vanligt i Danmark. Man började då göra undersökningar och startade center för att ta hand om ungas droganvändning. Primärt handlade det om cannabis och det debatterades flitigt om hur farligt det kunde vara, säger han i en telefonintervju.

Från den tidpunkten började ungdomars ökande bruk bekymra politiker, myndigheter och föräldrar och en ny paragraf infördes med hårdare straff för särskilt grova lagöverträdelser, som organiserad import och försäljning.

– De hårdare straffen kom till efter påtryckningar, särskilt från Sverige och Norge. Samtidigt krävde Folketingets partier att den nya paragrafen inte skulle drabba vanliga brukare, säger Esben Houborg.

Det infördes därför lättnader i tillämpningen av lagen genom att Riksåklagaren utfärdade ett cirkulär som instruerade polis och åklagarmyndigheter att inte längre väcka åtal för innehav för eget bruk. I de fall som åtal ändå väcktes skulle påföljden endast bli en varning. I praktiken innebar förändringen en avkriminalisering.¹⁰

– Det var då man började göra skillnad på cannabis och andra droger och började dela upp dem i "soft drugs" och "hard drugs", säger han.

Cannabispolitiken

Anledningen till att straffen togs bort för innehav för eget bruk var oron för att en stor grupp unga som använde droger, i synnerhet cannabis, skulle komma att stigmatiseras och marginaliseras om de hamnade i brottsregistren.¹¹ I samband med avkriminaliseringen tog också den danska riksdagen, Folketinget, 1971 upp frågan om cannabis skulle legaliseras, men kom fram till att det inte var aktuellt.

– Vid det laget hade problemet vuxit så mycket att man inte kunde legalisera, men samtidigt hade man ju redan infört en de facto-avkriminalisering, säger Esben Houborg.

Senare har i stället klimatet för cannabis hårdnat. År 2004 infördes nolltolerans för allt narkotikabruk och Folketinget ändrade Lagen om euforiserande medel så att böter blev den lägsta påföljden för innehav.

– Skillnaden mellan cannabis och andra droger försvann, utom vad gäller socialt undantag. Det innebär att de som har socialbidrag eller förtidspension och dokumenterat drogberoende kan få en varning i stället för böter om de har droger på sig för eget bruk. Det gäller däremot inte för den som "bara" är beroende av cannabis. Då får man böter oavsett om man är beroende eller ej.

Bakgrunden till den hårdare politiken var en stigande drogkonsumtion bland unga under 1990-talet som man vill försöka stoppa med hjälp av hårdare straff. Effekten uteblev dock och 2007 valde man att göra om bötesstraffen för eget bruk.

– Efter ändringen ökar bötesbeloppet för varje gång du åker fast. Det kan bli rätt höga böter till sist. Från 60-talet och framåt såg Danmark cannabisbruk som ett livsstilsproblem som man inte ville stigmatisera unga människor för. Det har ändrats. Nu gäller mer neokonservativa–neoliberal idén som tar sig uttryck i en narkotikapolitik som syftar till att avskräcka genom straff. Det gäller alla typer av brott, inte bara narkotikabrott. Vi har mycket mer av straffrättspolitik än Sverige. Det finns dock en viktig skillnad åt andra hållet: bruk är inte förbjudet i Danmark.

Aktuell politik

På senare tid har narkotikapolitiska förslag kommit på löpande band i Danmark. Förslagen går inte entydigt i vare sig liberaliserande eller repressiv riktning. I början av oktober sa Danmarks statsminister Mette Frederiksen att hon ville se fler injektionsrum, så kallade fixrum, där brukare kan injicera sina droger under övervakning.¹² Det första fixrummet öppnade 2011 och Danmark har nu fem sådana rum, två i Köpenhamn och ett i vardera Århus, Odense och Vejle.

I slutet av oktober 2024 kom så ett förslag om att införa fängelse i straffskalan även för den som säljer färre än 3 000 opioidtabletter, något som än så länge bara kan ge böter. Straffen för grövre brott ska öka med en tredjedel. Syftet är att stävja en begynnande opioidkris bland unga. Det är heller inte bara straffen som ska höjas, regeringen ska också starta en kampanj i förebyggande syfte och stärka informationen om farliga droger och hur beroendeframkallande

de är. Dessutom ska behandlingen stärkas och ett kompetenscenter för substitutionsbehandling upprättas. För att förhindra att drogerna överhuvudtaget hittar till köparna ska även tullens gränskontroll skärpas. Den delen av förslaget kom efter ett beslag på 600 000 opioidtabletter vid gränsövergången från Tyskland i Frøslev¹³.

I slutet av december 2024 kom beslutet att permanenta försöket att tillåta medicinsk cannabis, som pågått sedan 2021.¹⁴ Försöket har inneburit att utvalda grupper, som personer med MS, ryggmärgsskador, cancer eller kronisk smärta, har kunnat få recept på fler cannabisläkemedel än de två som är godkända sedan tidigare. Beslutet att permanenta försöket kommer efter en utvärdering¹⁵ som visar att antalet förskrivningar ökar, men antalet personer som får dem minskar. Något som inrikes- och hälsoministern Sophie Løhde tolkar som att de som fått medicinen verkligen har haft nytta av den.

Medicinsk cannabis i Danmark

Under den första försöksperioden löstes 10 000 recept in av 2 600 personer.

Under den sista delen av försöket har cirka 20 000 recept lösts in av cirka 1 800 personer. Störst andel av patienterna återfinns i gruppen 42–64 år (47%), men den yngsta gruppen, mellan 18 och 41 år, knappar in (40%). Det är stor skillnad jämfört med halvtidsutvärderingen då gruppen över 65 var större än den yngsta gruppen.¹⁶

Samtidigt är beslutet fattat på politisk grund och inte medicinsk. Tvärtom avråddes privatpraktiserande läkare av Danska sällskapet för allmänmedicin redan 2017 (året innan försöket infördes) från att skriva ut cannabis-preparat och även forskare var tveksamma.¹⁷ De menade att det helt enkelt inte finns tillräckligt med trovärdiga forskningsresultat som visar att cannabis hjälper patienter. Dessutom ansåg forskarna att allt för lite är känt om biverkningar och långsiktiga effekter.

Den 16 maj 2025 lade den danska regeringen fram ett förslag om en ny socialpolitisk "vårdighetsreform", som syftar till att samhällets mest utsatta ska undantas från ett antal krav och sanktioner och istället få mer omsorg och hjälp. I förslaget ingår att avkriminalisera innehav för gruppen som lider av svår psykisk ohälsa, har ett beroende och är hemlösa.¹⁸

Dansk drogpolitik i framtiden

Webbsidan Sensiseeds.com är positiva till den nya lagen om medicinsk cannabis som de menar kan bereda vägen för ytterligare lättnader i lagstiftningen.¹⁹

Förslag om legalisering av cannabis dyker med jämna mellanrum upp i den danska debatten.²⁰ Alternativet och Frie Grønne har lagt fram förslag om att hålla folkomröstning om legalisering av cannabis och flera förslag har lagts fram om att tillåta försök med legalisering i vissa

områden. Till exempel har Köpenhamns kommun vid flera tillfällen önskat att få bli försöksområde och tagit fram en modell för hur det skulle fungera.

Köpenhamnsmodellen

Enligt modellen skulle försöket pågå i tre år och ha som syfte att undergräva den svarta ekonomin relaterad till cannabis. För att säkerställa att inga pengar hamnar hos kriminella ska produktionen ske under en offentlig myndighet. Kvalitet och pris ska vara på samma nivå som utbudet på den kriminella marknaden. Försäljningen ska ske i ett litet antal butiker i olika distrikt i Köpenhamn. Köparen måste vara fyllda 18 år och försäljningen ska kopplas till information om behandling och till förebyggande åtgärder.²¹

De senaste lagändringarna pekar åt olika håll; medan vissa går i mer liberal riktning hårdnar straffen i andra. Så vart är Danmark på väg? Inte mot legalisering om man får tro den amerikanska affärstidningen Forbes.²² De påpekar att cannabis inte föreslås legaliseras för rekreationellt bruk. Ett annat tecken på att Danmark håller på att övergå till ett mer restriktivt synsätt är, enligt Forbes, att den toleranta synen på cannabis, som funnits i Christiania tidigare, har upphört.

Tidslinje

1930 Danmark ratificerar den andra opiumkonventionen.

1955 Lagen om euforiserande ämnen antas och innehav blir förbjudet. Cannabis räknas dock inte dit.

1961 FN:s narkotikakonvention antas. Även Danmark ansluter sig.

1963 Cannabis tas upp på Sundhedsstyrelsens lista över illegala medel.

1965 Cannabis blir vanligt förekommande i Danmark.

1971 Folketinget röstar nej till legalisering av cannabis.

1971 I praktiken avkriminaliseras eget bruk genom att åtal inte längre väcks.

2004 Nolltolerans införs och innehav ger som minst böter, oavsett mängd.

2007 Lättnader i straffen införs eftersom nolltoleransen inte anses fungera.

2010 Det första LARO-programmet med heroin öppnar.

2011 Första injektionsrummet öppnar.

2021 Försök med medicinsk cannabis införs.

2024 Förslag om fler injektionsrum.

2024 Förslag om fängelse i straffskalan även för försäljning av mindre mängd opioider.

2024 Beslut om att permanenta försöket med medicinsk cannabis.

2025 Förslag läggs om en ny socialpolitisk "värdighetsreform" som innebär att de mest utsatta undantas från vissa krav.

Rapportförfattare: Eva Ekeröth

Källor:

1. Accent <https://accentmagasin.se/alkohol/danmark-andrar-aldersgransen-for-alkohol/>
2. Accent <https://accentmagasin.se/narkotika/christiania-har-blomstrar-droghandeln-och-turismen/>
3. Accent <https://accentmagasin.se/narkotika/nu-ska-christiania-grava-bort-droghandeln-pa-pusher-street/>
4. EUDA https://www.euda.europa.eu/publications/data-factsheets/espad-2024-key-findings_en#0-level-5
5. EUDA https://www.euda.europa.eu/publications/european-drug-report/2025/cannabis_en
6. Legalisering af cannabis, rapport från Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Legalisering_af_cannabis_En_gennemgang_af_forskningslitteratur_Rapport_2024.pdf
7. EUDA https://www.euda.europa.eu/drugs-library/single-convention-narcotic-drugs-1961_en
8. Legalisering af cannabis, rapport från Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Legalisering_af_cannabis_En_gennemgang_af_forskningslitteratur_Rapport_2024.pdf
9. Århus universitet https://pure.au.dk/portal/da/persons/eh.crf%40psy.au.dk/?trk=public_post_comment-text
10. Legalisering af cannabis, rapport från Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Legalisering_af_cannabis_En_gennemgang_af_forskningslitteratur_Rapport_2024.pdf
11. Legalisering af cannabis, rapport från Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Legalisering_af_cannabis_En_gennemgang_af_forskningslitteratur_Rapport_2024.pdf
12. TV2, Danmark <https://nyheder.tv2.dk/video/2024-10-01-mette-f-vil-afsaette-flere-penge-til-fixerum-6362709332112>
13. Berlingske <https://www.berlingske.dk/danmark/regeringen-vil-bremse-misbrug-af-opioider-med-indgreb>
14. Accent <https://accentmagasin.se/narkotika/danmark-tillater-medicinsk-cannabis/>
15. Inrikes- och sundhetsministeriet <https://www.ism.dk/nyheder/2024/november/regeringen-vil-goere-ordning-med-medicinsk-cannabis-paa-recept-permanent>
16. Inrikes- och sundhetsministeriet <https://www.ism.dk/nyheder/2024/november/regeringen-vil-goere-ordning-med-medicinsk-cannabis-paa-recept-permanent>
17. Videnskab.dk https://videnskab.dk/krop-sundhed/forskere-effekten-af-cannabis-som-mediciner-ukendt/?utm_source=vores+nyhedsbrev&utm_campaign=82bab5b796-EMAIL_CAMPAIGN_2016_11_22&utm_medium=email&utm_term=0_d2f5c83eb4-82bab5b796-239654129
18. Socialministeriet <https://www.sm.dk/nyheder/nyhedsarkiv/2025/maj/regeringen-vil-goere-op-med-ret-og-pligt-for-de-allermest-udsatte-borgere>
19. Sensiseeds <https://sensiseeds.com/en/blog/countries/cannabis-in-denmark-laws-use-history/>
20. Legalisering af cannabis, rapport från Center for Rusmiddelforskning, Aarhus Universitet https://psy.au.dk/fileadmin/site_files/filer_rusmiddelforskning/dokumenter/rapporter/2024/Legalisering_af_cannabis_En_gennemgang_af_forskningslitteratur_Rapport_2024.pdf
21. Köpenhamns kommun <https://www.kk.dk/dagsordener-og-referater/Borgerrepræsentationen/møde-02022023/referat/punkt-5>
22. Forbes <https://www.forbes.com/sites/dariosabaghi/2024/11/29/denmarks-medical-cannabis-trial-program-set-to-become-permanent/>